

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE NOVEMBER 2022

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
04.11.2022	1-20-8694/55	<p>KarS § 133 koosseisutunnuste sisustamine</p> <p>Kriminaalkolleegium jäi inimkaubanduse kuriteokoosseisu tõlgendamisel otsuses nr 1-17-689/29 väljendatud seisukoha juurde ning selgitas, et teo subsumeerimiseks KarS § 133 järgi on vaja tuvastada, et vastumeelsel teol, milleks kannatanut sunnitakse, on majanduslik iseloom. Teisisõnu peab olema tegemist seda laadi teoga, mis pannakse tüüpiliselt toime just tulu teenimiseks. Ühtlasi meenutati, et lapsevanem, kes vähemalt peab võimalikuks ja mõonab, et keegi väärkohtleb tema last, ent jätab tarvitusele võtmata tema käsutuses olevad abinõud (edasise) kuriteo ärahoidmiseks, võib vastutada sellele kuriteole kaasaaitamise eest ja/või KarS § 171 lg 1 järgi.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
10.11.2022	1-21-5058/25	<p>KarS § 75 lg 1 p 2 kontrollnõude rikkumine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas määruses KarS § 75 lg 1 p-s 2 sätestatud registreerimisnõude sisu. See piirdub süüdlase kohustusega ilmuda kriminaalhooldaja määratud ajal isiklikult kriminaalhooldusosakonda, kus tema tulek fikseeritakse. Säte ei anna seaduslikku alust kohustada süüdimõistetut osalema aruteludes kriminaalhooldusametnikuga ega muudes individualiseeritud tegevustes, mis peaksid kindlustama isiku edasise õiguskülekust.</p> <p>Seadus eristab süüdlase suhtes käitumiskontrolli ajal kehtivaid kontrollnõudeid (KarS § 75 lg 1) ja kohustusi (KarS § 75 lg-d 2-4). Kontrollnõuded moodustavad käitumiskontrolli formaalse raamistiku, mille peamine eesmärk on tagada, et vabaduses viibiv süüdimõistetud oleks riigile kättesaadav ning tema üle saaks teha järelevalvet. KarS § 75 lg 1 ei hõlma sotsiaaltööd süüdimõistetuga. Kriminaalhoolduse materiaalse sisu moodustavad süüdimõistetule KarS § 75 lg-te 2-4 alusel käitumiskontrolli ajaks määratud kohustused. Nende hulka võib kuuluda ka KarS § 75 lg 4 alusel kohtu pandud kohustus osaleda aktiivselt kriminaalhooldajaga peetavatel nõustamisvestlustel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

10.11.2022	1-21-2039/63	<p>Süüdistatava varasemate ütluste tõendina esitamine KrMS § 294 p 1 alusel</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas otsuses, et kui süüdistatav keeldub kohtuistungil ütluste andmisest, siis saab KrMS § 294 p 1 alusel esitada tõendina tema ütlused, mille ta andis mistahes teise kriminaalasja kohtulikul arutamisel. Kui süüdistatavat on varasemal risküsitlusel nõuetekohaselt teavitatud õigusest keelduda ütluste andmisest ja sellest, et tema ütlusi võidakse kasutada süüdistuseks tema vastu, ning ta on loobunud vabatahtlikult vaikimisvõimalusest, siis ei ole tema enese mittesüüstamise privileegi varasema kriminaalasja arutamisel antud ütluste avaldamisega üldjuhul rikutud.</p> <p>Samuti leidis kolleegium, et kui eeluurimiskohtuniku ette toimetatud vahistatavale on KrMS § 34 lg 1 p-des 1-3 sätestatud õigusi kohasel viisil ja arusaadavalt tutvustatud ning ta otsustab istungil sellegipoolsest selgitusi anda, on ka selliselt kujunenud ütlused üldjuhul KrMS § 294 lg 1 tähenduses lubatav tõend.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
11.11.2022	1-21-7614/188	<p>Dokumendi tõlkimine</p> <p>Kriminaalasjas nr 1-21-7614 tehtud lahendis selgitas kriminaalkolleegium, millistel tingimustel tuleb menetlejal tõlkida dokument KrMS § 10 lg 6 alusel ja millal selle sätte alusel tõlgitud dokument jõustub. Kolleegium leidis, et viidatud säte eeldab põhjendatud taotluse esitamist, milles sedastatakse ebapiisav eesti keele oskus ning tõlke taotlemise eesmärk. Tõlgitud dokumendile kohaldub KrMS § 10 lg-s 10 sätestatud kaebetähtaja regulatsioon vaid juhul, kui õigustatud isik taotles olulise dokumendi tõlget kaebetähtaja jooksul. Vastasel juhul jõustub dokument üldises korras. Väljaspool kaebuse piire tõi kolleegium välja, et keele valdamiseks KrMS § 10 tähenduses ei pea kahtlustatav või süüdistatav oskama menetluse keelt samal tasemel kui seda emakeelena kõnelev isik.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
11.11.2022	1-21-5229/34	<p>Tunnistajate ütlused kui iseseisvad tõendid KrMS § 66 lg 2¹ tähenduses</p> <p>Kohtud tunnistasid süüdistatava süüdi kehalises väärkohtlemises tuginedes kannatanu ja tema tütre kohtus avaldatud ütlustele, lähisuhtevägivalla infolehele ning pere tugiisiku ja sotsiaaltöötaja risküsitlusel antud ütlustele. Nendest tõenditest nähtus, et etteheidetava löömise juures viibisid süüdistatav ja kannatanu. Viimase tütar kuulis karjumist ning läks vaatama, mis juhtus. Ta nägi nutvat kannatanut, kes väitis, et süüdistatav lõi teda näkku. Pere tugiisik sai väidetavast löömisest teada kannatanu tütrelt ja sotsiaaltöötaja omakorda tugiisikult.</p> <p>Kriminaalkolleegium leidis, et:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kannatanu poolt oma tütrele löömise kohta öeldut tuleb lugeda ütlusteks vahetult enne rääkimist tajutud asjaolude kohta KrMS § 66 lg 2¹ p 2 mõttes, ning kuivõrd kohtud ei tuvastanud, et kannatanu oleks tõde moonutanud, on tema tütre kohtus avaldatud ütlused iseseisev tõend kannatanu löömise kohta KrMS § 66 lg 2¹ p 2 tähenduses; 2) pere tugiisiku ja sotsiaaltöötaja risküsitlusel antud ütlused ei ole tõendid KrMS § 66 lg 2¹ p 2 tähenduses, kuna mõlema teadmine juhtunu kohta pärineb vahendlikult tunnistajalt. KrMS § 66 lg 2¹ p 2 tähenduses on teine isik see, kes ise kogeb tõendamiseseme asjaolusid ja vahetult selle järel veel tajutu mõju all olles räägib tajutust tunnistajale; 3) vägivallasuhte infoleht ei ole iseseisev tõend selle kohta, et süüdistatav lõi kannatanut, kuna ei võimalda teha tõsikindlat järeldust, et sellel kajastatud selgitus pärineb kannatanult, ega hinnata, kas kannatanu oli politseitöötajaga suhtlemise ajal veel tajutu mõju all või kas ta võis tõde moonutada. <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

18.11.2022	1-22-2874/22	<p>Vara arestimise määruse tutvustamine ja vaidlustamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas määruses, et vara arestimise määruse tutvustamisele on KrMS § 142 lg-s 5 ette nähtud erikord ja määruse tohib adressaadile edastada vaid juhul, kui selle allkirja vastu tutvustamine ei ole võimalik. Sellest tulenevalt on ka kaebetähtaja kulg reeglina seotud määruse tutvustamise, mitte selle e-posti teel edastamisega.</p> <p>Täiendavalt selgitas kolleegium, kuidas tuleb ringkonnakohtul toimida nn enesekontrollimenetluses (KrMS § 389 lg-d 3 ja 4) ja mil viisil käituda kohtule esitatud määruskaebetähtaja ennistamise taotluse osas. Viimast ei saa ringkonnakohus Riigikohtule edastada, vaid peab selle ise lahendama.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
24.11.2022	1-22-607/37	<p>Kohtuliku arutamise uuendamine ei ole vaidlustatav</p> <p>Riigikohus selgitas, et kohtuliku arutamise uuendamise määrus ei ole KrMS § 385 p 21 kohaselt määruskaebe korras vaidlustatav. Riigi Teataja viitab ekslikult, et KrMS § 385 p 21 on alates 27. jaanuarist 2011 kehtetuks tunnistatud. Tegemist on ilmse ebatäpsusega, mis tuleb Justiitsministeeriumil kui Riigi Teataja väljaandjal ära parandada.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
28.11.2022	1-21-697/63	<p>Laenuandja vajab igal juhul tarbijakrediidi tegevusluba, kui ta annab laenu inimestele, kes võivad saadud raha kasutada isiklikul otstarbel ehk väljaspool oma majandus- ja kutsetegevust</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi otsuse, milles käsitletakse KarS § 372 lg 2 p 3 ja lg 4 järgi esitatud süüdistust nõutava tegevusloata tegutsemises krediiditeenusega seotud tegevusalal.</p> <p>Kolleegium selgitas selles otsuses muu hulgas, et tsiviilõiguses ette nähtud tõendamiskoormust muutvad presumptsioonid ei ole erinormid süütuse presumptsiooni suhtes ega mõjuta karistusõigusliku vastutuse eelduste tuvastamist.</p> <p>Riigikohus asus ka seisukohale, et KAVS § 10 lg 1 järgset krediidiandja tegevusluba nõudva krediidi andmisega tarbijale on tegemist ka siis, kui füüsilisele isikule antakse krediiti, mida tal on võimalik krediidilepingut rikkumata või selle rikkumise eest faktiliselt vastutamata kasutada väljaspool krediidisaaaja majandus- või kutsetegevust. Tegevusloa kohustus laieneb kõigile sellistele krediidiandja majandustegevuse käigus füüsiliste isikutega sõlmitavatele krediidilepingutele, mille kohaselt ei ole keelatud krediidi kasutamine väljaspool krediidisaaaja majandus- või kutsetegevust. Tegevusloata sõlmitud krediidilepingu puhul peab olema mõistlikult välistatud võimalus, et enda majandus- või kutsetegevuseks krediiti võtnud füüsiline isik muudab pärast lepingu sõlmimist ühepoolselt või kokkuleppel krediidiandjaga krediidi kasutamise otstarvet niiviisi, et leping muutub faktiliselt tarbijakrediidilepinguks.</p> <p>Kriminaalkolleegium andis tõlgenduse ka VÕS § 403 lg 3 p-le 4, mille järgi ei kohaldata võlaõigusseaduse 22. peatüki 2. jao sätteid sellisele krediidilepingule ja kredidivahenduslepingule, mille puhul tarbija vastutus tarbijakrediidilepingust tuleneva kohustuse eest piirdub üksnes krediidiandja valduses oleva panditud asja väärtusega. Nimelt leidis Riigikohus, et osutatud sättes ette nähtud erand laieneb üksnes käsipandiga (AÕS § 281) tagatud lepingutele. Panditud asjana VÕS § 403 lg 3 p 4 tähenduses ei saa aga käsitada tagatisomandamise käigus võlausaldaja omandisse antud vallasasja ja krediidiandja valduse all peetakse selles sättes silmas üksnes otsest, mitte kaudset valdust.</p> <p>Veel leidis Riigikohus, et juhul, kui konfiskeeritava või konfiskeerimise asendamise korras väljamõistetava vara väärtus ei suurene, ei ole pelgalt konfiskeerimisotsustuse</p>

		<p>materiaalõigusliku aluse muutmine üldjuhul käsitatav süüdistatava olukorra raskendamisena. Tegemist on vaid konfiskeerimisotsustuse õigusliku põhjenduse muutmisega, milleks on kõrgema astme kohus pädev esitatud kaebuse sisust olenemata.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--	--

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
16.11.2022	2-19-8673/96	<p>Au teotamise õiguspärasus</p> <p>Riigikohus leidis, et õiguspärane pole see, kui isik, kelle au teotatakse, vastab sellele omalt poolt tema au teotanud isiku au teotamisega. Hageja nõudis kostjatelt au teotavate artiklite eemaldamist, mittevaralise kahju hüvitamist ja edasisest rikkumisest hoidumist. Ringkonnakohus jättis hagi rahuldamata, leides, et kostjate tegude õigusvastasuse välistab see, et hageja oli ise varasemalt ühe kostja au samal viisil teotanud. Riigikohus sellega ei nõustunud ja leidis, et kostjate tegude õigusvastasust tuleks hinnata eelkõige VÕS § 1046 lg 1 teise lause järgi. Selle hindamiseks saatis Riigikohus asja maakohtule uueks läbivaatamiseks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
18.11.2022	2-20-5007/36	<p>Menetluskulude jaotamine menetlusosaliste vahel (TsMS § 168 lg-te 4 ja 5 ning § 162 lg 4 kohaldamise põhimõtted)</p> <p>Riigikohus selgitas TsMS § 168 lg 4 ja 5 kohaldamise kohta, et kui hageja pöördus enne hagi tagasi võtmist oma õiguste kaitseks kohtusse põhjendatult (kostja on hageja nõude rahuldanud), siis kannab kostja hageja tagasivõetud hagi senise menetlemisega seotud kulud. Samuti kordas kolleegium varasemat seisukohta, et TsMS § 162 lg 4 kohaldamiseks ei piisa üksnes ebaõiglusest või ebamõistlikkusest. Kehtestatud on kõrgem standard, mille järgi peab olema äärmiselt ebaõiglane või ebamõistlik menetluskulude väljamõistmine poolt, kelle kahjuks otsus tehti.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
23.11.2022	2-20-3869/58	<p>Pärimislepingu tühistamine</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium selgitas pärandaja võimalusi pärimisleping tühistada ning ühtlasi notari kohustust selgitada pärimislepingu tõestamisel pooltele valitava viimse tahte avalduse liigi eeliseid ja puudusi ning pärandaja alternatiivseid võimalusi määrata oma vara saatust oma surma korral. Kolleegium leidis, et olukorras, kus pooled on pärimislepingu sõlmimise järgselt kooselu lõpetanud, ei ole ainuüksi poolte mitteabiellulise kooselu lõppemine selline erandlik asjaolu, mis annaks alust kohustada pärijat hea usu põhimõttest tulenevalt andma nõusoleku pärimiseaduse (PärS) § 102 lg 1 alusel pärimislepingu tühistamise kokkuleppe sõlmimiseks. Pärandaja võimaluse pärimislepingust ühepoolset vabaneda tagab ennekõike pärimislepingus kokku lepitud taganemisõigus (PärS § 103 lg 1 p 1).</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.11.2022	2-20-9571/52	<p>Enne 1. jaanuari 2022 kohtulikult kinnitatud kompromissist tuleneva elatise suuruse muutmine</p> <p>Riigikohus selgitas elatise suuruse muutmist olukorras, kus elatis on kinnitatud enne 1. jaanuari 2022 sõlmitud kohtuliku kompromissiga. 1. jaanuaril 2022 jõustunud</p>

		<p>perekonnaseaduse muudatustega kehtestati uus alaealisele lapsele elatise arvutamise kord. PKS § 217² lg 1 kohaselt, kui enne 2022. a 1. jaanuari tehtud kohtulahendi kohaselt on vanem kohustatud tasuma alaealisele lapsele elatist seadusega kehtestatud elatistrahaga miinimummäära või poole töötasu alammäära ulatuses kuus, loetakse, et alates 2022. a 1. jaanuarist on vanem kohtulahendi kohaselt kohustatud tasuma elatist 292 eurot kuus. PKS § 217² lg 2 kohaselt, kui kohustatud vanem või laps ei nõustu sama sätte esimeses lõikes nimetatud elatise summaga, on tal õigus pöörduda elatise suuruse muutmiseks kohtusse, tuginedes õigusliku olukorra muutumisele. Need sätted kohalduvad ka juhul, kui elatis on enne 1. jaanuari 2022 kokku lepitud kohtulikult kinnitatud kompromissiga selliselt, et vanem peab lapsele maksma igakuist elatist seadusega kehtestatud elatistrahaga miinimummäära või poole töötasu alammäära ulatuses kuus.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.11.2022	2-21-13599/26	<p>Korteriomaniku üldkoosoleku otsuse kvalifitseerimine</p> <p>Riigikohus selgitas lahendis, et korteriomaniku üldkoosoleku otsustus kinnitada kortermaja renoveerimisprojekt, on käsitatav üksnes eelotsusena, st otsusena, mis on eeldus hilisemale võimalikule otsusele, mis võidakse projekti elluviimiseks teha kas KrtS § 38 või § 39 alusel. Sellise otsuse vastuvõtmine ei tekita korteriomanikele kulusid, mida nad peaksid KrtS § 40 lg 1 kohaselt kandma. Lisaks selgitas Riigikohus õiguslikke tagajärgi olukorras, kus korteriomanike üldkoosolekul osaleb hääletamisel isik, kes ei oma selleks esindusõigust.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.11.2022	2-18-14696/161	<p>Käsundisaaja teatamiskohustus</p> <p>Riigikohus selgitas, et üksnes sellest, et käsundisaaja esitab käsundiandjale arve, ei saa järeldada seda, et käsundisaaja on käsundiandjale teenust ka osutanud või et see teenus on hageja huvides. Seetõttu kui käsundiandja väidab, et arved on alusetud, peab käsundisaaja tõendama, et ta tegi toimingud, mille eest ta on hagejale arved esitanud, ja et need toimingud tehti hageja huvides. Seda eriti olukorras, kus käsundisaaja on rikkunud VÕS § 624 lg-s 1 sätestatud teatamiskohustust. Riigikohus leidis, et teatamiskohustuse üheks eesmärgiks ongi hoida ära hilisemaid vaidlusi selle üle, kas käsundisaaja tegevus on käsundiandja huvides, sest korrektse teavitamise korral oleks käsundiandja saanud takistada käsundisaajat põhjendamatu tegevuse tegemisest.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
04.11.2022	3-21-2678/13	<p>Üldplaneeringu vaidlustamise tähtaeg hakkab üldsuse esindajate jaoks kulgema siis, kui planeeringu kehtestamise teade on avaldatud kõigis planeerimisseaduse järgsetes allikates</p> <p>Asjas nr 3-21-2678 on MTÜ Päästame Tartu Keskpargi vaidlustanud Tartu linna üldplaneeringu osas, millega kavandatakse Vanemuise tn 1 kinnistu maakasutuse juhtotstarbeks roheala koos ühiskondliku hoone maa-alaga. Riigikohtuni jõudis vaidlus kaebetähtaja järgimise üle. Kaebaja on MTÜ, mis asutati üldplaneeringu kehtestamise ja kaebuse esitamise vahelisel ajal. Riigikohtu halduskolleegium selgitas, et sellise ühingu jaoks hakkab kaebetähtaeg kulgema ajal, mil üldsus haldusaktist teada sai või pidi teada saama. Planeerimisseadus näeb ette kohustuse teavitada üldsust üldplaneeringu kehtestamisest teate avaldamisega valla- või linnalehes, maakonna- või üleriigilise levikuga</p>

		<p>ajalehes, Ametlikes Teadaannetes ja kohaliku omavalitsuse kodulehel. Kolleegium leidis, et kaebetähtaeg algab üldsuse jaoks teate avaldamisest viimases neist allikatest. Planeerimisseadus nõuab teatud isikute gruppide puhul ka isiklikku teavitamist ning nende jaoks lähtubki kaebetähtaeg isikliku teavituse saamisest.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
10.11.2022	3-19-292/72	<p>Audiitorettevõtja tegevusloa kehtetuks tunnistamine ja audiitori kutse äravõtmine</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses audiitorettevõtja tegevusloa kehtetuks tunnistamise ja vandeaudiitorilt kutse äravõtmisega seonduvat. Lisaks otsuses nr 3-19-897/45 toodud seisukohtade kohaldamisele praeguses asjas märkis kolleegium, et kuigi pikaajalises kohtupraktikas on aktsepteeritud haldusakti põhjenduste täiendamist, ei saa selle põhimõttega õigustada haldusakti põhjenduste asendamist kohtumenetluses. Samuti selgitas kolleegium, millistel tingimustel saab AudS § 87 lg 4 p-de 9 ja 10 alusel audiitorettevõtja tegevusloa kehtetuks tunnistada ja millistele tingimustele peavad vastama asjakohased põhjendused haldusaktis.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
11.11.2022	3-21-924/12	<p>Kohtupädevus vanglavälise arstiabi osutamisel</p> <p>Riigikohtu tsiviil- ja halduskolleegiumi vaheline erikogu leidis, et kinnipeetavale väljaspool vanglat tervishoiuteenuse osutamisest tekkinud vaidlus tuleb lugeda avalik-õiguslikuks ning sellise vaidluse lahendamine on halduskohtu pädevuses. Kinnipeetava väljapoole vanglat ravile suunamisega täidab vangla avalik-õiguslikku kohustust tagada tema ravi, kasutades seejuures eraõiguslikust juriidilisest isikust haigla või kliinikumi abi. Kinnipeetaval tekib õigussuhe üksnes vanglaga, mitte teenust osutava haigla või kliinikumiga. Tervishoiuteenuse osutamisel tekkiva kahju eest vastutab seetõttu vangla.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.11.2022	3-19-2398/54	<p>Lammutamisettekirjutuse õige adressaat ja loakohustuse ehitise seadustamine</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses, et lammutamisettekirjutuse saab teha üksnes ehitise omanikule, sest lammutamisettekirjutus riivab intensiivselt just ehitise omaniku õigusi (sh omandiõigust kui täielikku õiguslikku võimu asja üle). Samuti selgitas kolleegium, et lisaks EHS § 132 lg-s 3 toodud loetelule saab teha lammutamisettekirjutuse juhul, kui ehitist pole võimalik ettenähtavas tulevikus seadustada. Kui ehitis on ehitatud vaba ehitustegevuse korras, on see seadustatud, kui ehitis on kooskõlas kitsenduste ja planeeringutega EHS § 12 lg 2 mõttes.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
24.11.2022	3-20-120/49	<p>Pahauskseks ei saa pidada seda, kui haldusorgan nõuab lõpuks sellise lepingu täitmist, mille muutmise üle peeti läbirääkimisi kokkulepet saavutamata</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses planeeringus ette nähtud avalikult kasutatavate teede, haljastuse jms väljaehitamise kohustuse tagamiseks sõlmitud lepingu kohta, et kui läbirääkimisi pidanud pooled ei saavuta kokkulepet, siis ei tulene läbirääkimistest neile õiguslikke tagajärgi. See põhimõte kehtib nii lepingu sõlmimisel kui muutmisel. Kolleegium kinnitas, et haldusaktina vormistatud leppetrahvinõude kohta täitmisdokumendi saamiseks on haldusorganil õigus ja vajadus pöörduda halduskohtu poole.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI

LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
07.11.2022	5-22-2/12	<p>Advokaadile riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise kord</p> <p>Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium jättis rahuldamata Tartu Maakohtu taotluse tunnistada põhiseadusvastaseks „Advokaadile riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise kord“ osas, mis võimaldab riigi õigusabi osutanud advokaadile kriminaaltoimikuga tutvumise eest makstavat tasu suurendada kuni 500% võrra. Tartu Maakohtu hinnangul rikkus vaidlustatud määrus riigi õigusabi osutavate advokaatide ettevõtlusvabadust, kutsevabadust, omandipõhiõigust ja võrdsuspõhiõigust, kuna see ei olnud piisavalt paindlik, et tagada neile õiglane tasu ka neil erandlikel juhtudel, mil kriminaalasi osutub keskmisest keerukamaks.</p> <p>Kolleegium märkis riigi õigusabi osutamise korraldust analüüsid, et esiteks ei kohusta kehtiv õigus ei kaebajat ega teisi Eesti Advokatuuri liikmeid ennast riigi õigusabi süsteemis riigi õigusabi osutajatena märkima. Advokaate, kelle kohta selles süsteemis vastav märke puudub, ei saa aga õiguslikult kohustada riigi õigusabi osutama. Teiseks on end riigi õigusabi süsteemis riigi õigusabi osutajana märkinud advokaadil süsteemi vahendusel kaitsmisülesannet vastu võttes võimalik kriminaalasja umbkaudne töömaht välja selgitada. Kaebaja kohta põhikohtuasjas märkis kolleegium, et kaebaja on vandeadvokaat, kes osutab riigi õigusabi teenust advokaadibüroo kaudu, mille ainuosanik ja juhatuse liige ta on.</p> <p>Kolleegium leidis, et kaebaja, kes on oma töötingimuste suhtes iseseisva otsustamisõigusega isik, sai riigi õigusabi osutamise aspektist iseseisvalt otsustada nii seda, kas end riigi õigusabi süsteemis riigi õigusabi andjaks märkida, kui ka seda, kas asjassepuutuvas eelduslikult keerukas ja mahukas kriminaalasjas kaitsmisülesannet vastu võtta. Samuti on kolleegiumi hinnangul mõistlik eeldada, et advokaat, kes on end märkinud riigi õigusabi osutajaks, soovib seda teenust seadusandja sätestatud tingimustel osutada ehk on nii riigi õigusabi tasude piirmääradega kui ka nende suurendamise võimalustega kursis. Seetõttu teostas kaebaja konkreetset kaitsmisülesannet vastu võttes oma ettevõtlusvabadust, mida ei ole riigi õigusabi tasu piirmäärade kehtestamisega riivatud. Kuna kaebaja puhul puudus sundimise element kui sunnitöö üks peamisi õiguslikke eeldusi, ei olnud kolleegiumi hinnangul tegemist ka sunnitöö keelu rikkumisega.</p> <p>Küll märkis kolleegium, et kehtivate riigi õigusabi tasumäärade juures ei pruugi riigi õigusabi osutamine olla jätkusuutlik, ning juhtis seadusandja tähelepanu asjaolule, et riigi õigusabi süsteem peab ennekõike kindlustama riigi õigusabi vajavate isikute põhiõigused ja -vabadused, esmajärjekorras PS § 15 lõikest 1 tuleneva õiguse õiglasele kohtupidamisele, aga ka riigi õigusabi osutavate advokaatide põhiseaduslikud õigused ning Eesti Advokatuuri enesekorraldusõiguse ja finantstagatised. Kolleegium osutas, et kui realiseeruvad praeguses järelevalveasjas menetlusosaliste välja toodud riskid ning riigi õigusabi osutavate advokaatide arv kahaneb riigi õigusabi kehtiva mudeli tingimustes ja kitsaskohtade tõttu kriitilise piirini, võib lisaks riigi õigusabi saajate õiguste rikkumisele konkreetsetes menetlustes tekkida ka küsimus kehtiva süsteemi jätkusuutlikkusest.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

17.11.2022	5-22-3/17	<p>Kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia kompleksekspertiisi tasu suurus</p> <p>Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas vastuolu tõttu põhiseaduse § 3 lõikest 1 tuleneva seaduslikkuse põhimõttega põhiseadusevastaseks ja kehtetuks Vabariigi Valitsuse määruse nr 322 normid, mis sätestasid kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia kompleksekspertiisi tasu suuruse. Määrus nägi ette, et kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia kompleksekspertiisi eest makstakse tasu 380 eurot ja ekspertiisi erilisest keerukusest või mahukusest tingitud vahendite või ajakulu suurenemise tõttu võib seda tasu suurendada kuni kolm korda. Kriminaalmenetluse seadustiku § 178 lõikest 2 tuleneb, et eksperdile kriminaalmenetluses makstav tunnitasu ei või olla väiksem töösuhtes olevale isikule minimaalselt maksta lubatud tunnitasust, kuid põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse aluseks olnud kriminaalasjas ei oleks ekspertidele määruse järgi makstav tasu taganud Vabariigi Valitsuse poolt 2022. aastaks kehtestatud tunnivalga miinimumile vastavat tunnitasu.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.11.2022	5-22-6/13	<p>Kuriteo eest karistatud isiku keeld lastega töötada peab olema põhjendatud</p> <p>Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas PS §-s 12 tagatud võrdsuspõhiõigusega vastuolus olevaks LasteKS § 20 lõike 1¹. Sätte kuni 30. septembrini 2022 kehtinud redaktsioon oli põhiseadusvastane osas, milles sätestas lastega töötamise alalise keelu isikule, keda oli karistatud KrK § 202 esimese teoalternatiivi (alaealise kuriteole kaasatõmbamine) eest, arvestamata teo toimepanemise asjaolusid.</p> <p>Vaidlus sai alguse halduskohtust, kus KrK § 202 esimese teoalternatiivi alusel 1995. aastal karistatud isiku (lastega töötava treeneri) tööandja vaidlustas haldusakti, millega keelduti talle maksmast treeneri tööjõutoetust. Seda laste treenimise soodustamiseks mõeldud toetust aga ei maksta treeneri puhul, kellel on keelatud lastega töötada.</p> <p>Riigikohus leidis, et toetusest ilmajäämine oli põhjendamatu ebavõrdne kohtlemine, kuivõrd treenerile kohaldunud alaline lastega töötamise keeld ei olnud põhjendatud. KrK § 202 esimese teoalternatiiviga ei ole põhjendatud kõigil juhtudel (sh kohtuasjas puudutatud treeneri puhul) siduda alalist lastega töötamise keeldu, kuna isikust lähtuv oht lastele seda ei õigusta. Sarnase teo eest 2002–2012 KarS alusel karistatud inimestele kohaldub ajutine lastega töötamise keeld.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>